

Οι νόμοι περί
πνευματικής
ιδιοκτησίας και
η καταπάτηση
τους στο
διαδίκτυο

Καραγκούνης
Βασίλης |
Πανεπιστήμιο
Μακεδονίας
Α.Μ.:38/09

Δίκαιο Πληροφορικής
Πανεπιστήμιο
Μακεδονίας

2010

Εισαγωγή-Σκοπός

Το τελευταίο χρονικό διάστημα παρατηρείται ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον μέρους της κοινής γνώμης, και ιδιαίτερα όσων ασχολούνται ενεργά με θέματα του διαδικτύου, για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν κυρίως λογισμικό, μουσική, ταινίες και βιβλία. Η είσοδος του Πειρατικού Κόμματος στο Ευρωκοινοβούλιο, οι μηνύσεις από τις δισκογραφικές εταιρίες προς χρήστες αλλά και websites, καθώς και οι τεχνολογικές εξελίξεις στον χώρο της πληροφορικής καθιστούν το θέμα αυτό πιο επίκαιρο από ποτέ. Παρά τη σημαντικότητα του θέματος όμως, παρατηρείται μια μονόπλευρη παρουσίαση του από τα μέσα ενημέρωσης. Σκοπός λοιπόν, της εργασίας αυτής, είναι να κάνει περισσότερο γνωστή μια διαφορετική οπτική πάνω στην πειρατεία, η οποία στηρίζεται τόσο σε δεδομένα όσο και σε «φιλοσοφικές» αντιλήψεις σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία. Για να επιτευχθεί αυτό θα περιγραφεί η τρέχουσα νομοθεσία, θα παρουσιαστούν γεγονότα και δεδομένα που προκύπτουν μέσα από επιστημονικές έρευνες και μελέτες, θα γίνει μια σύντομη αναφορά στο Σουηδικό Πειρατικό Κόμμα, αλλά και στην Business Software Alliance και τέλος θα αναφερθούν κάποιες γνώμες γνωστών καλλιτεχνών, προγραμματιστών, και γενικότερα δημιουργών.

Παρά τη σημαντικότητα του ζητήματος της πνευματικής ιδιοκτησίας και της πειρατείας, το θέμα δεν έχει συζητηθεί εκτενώς, ενώ μάλιστα το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών επί του θέματος προέρχεται από οργανισμούς όπου συμμετέχουν κάτοχοι πνευματικής ιδιοκτησίας όπως δισκογραφικές εταιρίες, εταιρίες λογισμικού κ.α. Έτσι εγείρεται το ερώτημα κατά πόσο τα δεδομένα αυτά είναι αξιόπιστα και μπορούμε να τα αποδεχόμαστε ως έχουν. Προσπαθώντας να απαντήσω στο ερώτημα αυτό παρουσιάζω ευρήματα από ανεξάρτητες επιστημονικές δημοσιεύσεις σχετικές με την αξιοπιστία των δεδομένων και κυρίως σχετικές με την πραγματική κατάσταση που επικρατεί στο χώρο αλλά και τον πραγματικό αντίκτυπο που έχει το φαινόμενο της πειρατείας στη μείωση των πωλήσεων. Επίσης παρουσιάζονται ένας οργανισμός από κάθε αντιμαχόμενη πλευρά, το Πειρατικό Κόμμα Σουηδίας και η Business Software Alliance, καθώς και γνώμες δημιουργών έργων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η τρέχουσα κατάσταση

Γενικά η προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας έχει σκοπό να διατηρείται η χρυσή τομή μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης προϊόντων που υπόκεινται σε αυτήν, καθώς από τη μία, μεγάλη αύξηση της προστασίας σε βάρος των καταναλωτών πιθανώς θα οδηγήσει σε μείωση της κατανάλωσης (ζήτησης), ενώ από την άλλη μεγάλη μείωση της προστασίας σε βάρος των κατόχων των δικαιωμάτων ενδεχομένως οδηγήσει σε μείωση της παραγωγής (προσφοράς). Διαχρονικά παρατηρείται μια τάση να αυξάνεται η χρονική διάρκεια ισχύος¹ της προστασίας, κάτι που μπορεί να αποδοθεί εκτός των άλλων και στην πίεση που ασκείται από τα συλλογικά όργανα των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων προς τους νομοθέτες. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την εμφάνιση διαφόρων ρευμάτων, κυρίως στη Βόρεια Ευρώπη, που αντιτίθενται στους υπάρχοντες σχετικούς νόμους και επιζητούν αλλαγές, δημιουργεί το ερώτημα κατά πόσο οι σημερινοί νόμοι ανταποκρίνονται στον προαναφερθέντα σκοπό, αλλά και στις συνολικές ανάγκες τις κοινωνίας.

1. Στην περίπτωση της Αμερικής ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ο νόμος περί πνευματικής ιδιοκτησίας του 1842 («The Copyright Act of 1842») όριζε ως περίοδο του «μονοπωλίου» τη διάρκεια ζωής του συγγραφέα + 7 έτη ή 42 χρόνια από την ημερομηνία δημοσίευσης, ανάλογα πιο ήταν μεγαλύτερο, ενώ σήμερα η διάρκεια αυτή είναι 70 έτη μετά τον θάνατο του συγγραφέα ή 95 χρόνια από την ημερομηνία δημοσίευσης σε περίπτωση συνεργασίας συγγραφέων.

Η φιλοσοφία του νόμου

Οι υπάρχοντες νόμοι πνευματικής ιδιοκτησίας βασίζονται στην εξής απλή παραδοχή. Κάνοντας αποδεκτή την υπόθεση ότι οι δημιουργοί παρακινούνται από το οικονομικό όφελος, πρέπει στο πλαίσιο του νόμου να τους δοθούν τέτοιου είδους οικονομικά κίνητρα με την έννοια ότι όσο περισσότερο οικονομικό όφελος έχουν, τόσο περισσότερο θα ασχολούνται με την περαιτέρω δημιουργία. Επομένως πρέπει να προστατεύονται ισχυρότερα τα έργα. Ένα τέτοιο κίνητρο θα μπορούσε ενδεχομένως να είναι και η μεγαλύτερη διάρκεια ισχύος του μονοπωλίου. Η φιλοσοφία αυτή όμως, της ισχυρής προστασίας από μη εξουσιοδοτημένη χρήση και αντιγραφή, αμφισβητείται ολοένα και περισσότερο μέσα από διάφορες δημοσιεύσεις.

Η αμφισβήτηση της καταλληλότητας του νόμου

Υπάρχουν διάφορες-αναπόδεικτες με εμπειρικές μελέτες έως σήμερα- θεωρητικές βάσεις για την αμφισβήτηση της βασικής φιλοσοφίας του νόμου, όπως η πεποίθηση ότι θα δημιουργείται ένα σταθερό, μεγάλο εισόδημα για τους δημιουργούς και επομένως θα αποζητούν περισσότερο ελεύθερο χρόνο και θα αφιερώνουν λιγότερο χρόνο στη δημιουργία. Το θετικό που προκύπτει είναι ότι οι νεότεροι δημιουργοί θα αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στη δημιουργία από τους παλαιότερους. Μια ακόμα, απλή σκέψη είναι ότι από τη στιγμή που με την ενίσχυση της προστασίας θα υπάρχει δημιουργία περισσότερων έργων, τότε θα υπάρχουν και περισσότερα έργα προς αντιγραφή και επομένως η αύξηση ίσως αντισταθμιστεί.

Η μη εξουσιοδοτημένη αντιγραφή είναι τελικά επιβλαβής;

Μια από τις πιο δημοφιλείς δημοσιεύσεις στο θέμα, του 1985 (Liebowitz, *Copying and Indirect Appropriability: Photocopying of Journals*), κατέληξε μετά από εμπειρική μελέτη ότι δεν υπήρχαν επιβλαβείς επιπτώσεις στους δημιουργούς από τη μη εξουσιοδοτημένη αντιγραφή, καθώς συμπεριέλαβε σημαντικούς οικονομικούς παράγοντες που έως τότε παραβλέπονταν, όπως η μεγαλύτερη έκθεση των περιοδικών στο κοινό, ο διαχωρισμός των τιμών ανάλογα με τον αγοραστή (π.χ. διαφορετικές τιμές για βιβλιοθήκες), και οι έμμεσες πωλήσεις. Μια μεταγενέστερη δημοσίευση του 1994 (Lisa N. Takeyama, *The Welfare Implications of Unauthorized Reproduction of Intellectual Property in the Presence of Demand*) καταλήγει ότι η μη εξουσιοδοτημένη αντιγραφή πνευματικής ιδιοκτησίας γίνεται επικερδής για τους κατόχους των δικαιωμάτων και οδηγεί την κοινωνία σε μια βελτίωση κατά Παρέτο², όταν υπάρχουν προνόμια που προκύπτουν από τη δικτύωση των καταναλωτών. Ένα γενικό συμπέρασμα που αποδεικνύεται³ και αφορά την περίπτωση των μουσικών είναι ότι για τους περισσότερους το εισόδημα από συναυλίες είναι αρκετά μεγαλύτερο από τα ποσοστά των πωλήσεων που λαμβάνουν. Επομένως εγείρεται το ερώτημα εάν είναι καλύτερο για αυτούς να υπάρχουν αυξημένα ποσοστά πειρατείας που θα οδηγήσουν ενδεχομένως, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των παραπάνω μελετών, σε μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα από το κοινό και κατ' επέκταση περαιτέρω αύξηση των εσόδων από συναυλίες. Το ερώτημα αυτό φάνηκε να επιβεβαιώνεται σε αρκετά μεγάλο βαθμό σε μελέτη (Koji Domon και Kiyoshi Nakamura, *Unauthorized copying and copyright enforcement in developing countries: a Vietnam case study*) που πραγματοποιήθηκε για την κατάσταση της πειρατείας στο Βιετνάμ,

2. Βελτίωση κατά Παρέτο (Pareto improvement): τουλάχιστον ένας άνθρωπος βελτιώνει τη θέση του χωρίς να χειροτερεύει η θέση κάποιου άλλου
3. Πρόκειται για τη δημοσιευμένη μελέτη των καθηγητών του Princeton, Marie Connolly και Alan Krueger: "Rockonomics: The economics of popular music"

όπου προς μεγάλη τους έκπληξη οι μελετητές βρήκαν καλλιτέχνες οι οποίοι «δεν διαμαρτύρονται για το γεγονός ότι τα CD τους γίνονται αντικείμενο πειρατείας» καθώς πιστεύουν ότι τα έσοδα τους στις συναυλίες αυξάνονται από τα CD αυτά. Η δημοσίευση αυτή μάλιστα συμπεραίνει ότι «η μελέτη της περίπτωσης του Βιετνάμ δείχνει ξεκάθαρα ότι η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν είναι πάντα απαραίτητη για την δημιουργία έργων, ειδικά στον τομέα της μουσικής, καθώς αν και χάνουν κάποιοι καλλιτέχνες έσοδα, υπάρχει η πιθανότητα της αυξημένης οικονομικής ευημερίας λόγω περισσότερων ακροατών».

Ο ίδιος ο νόμος είναι δίκαιος απέναντι στους καταναλωτές;

Για να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό θα παρουσιάσουμε κάποια από τα στοιχεία που προέκυψαν από την μελέτη των Maffioletti και Ramello, 'Should We Put Them in Jail? Copyright Infringement, Penalties and Consumer Behavior: Insights From Experimental Data' που δημοσιεύτηκε το 2004, και στην οποία παρουσιάζεται το πόσο είναι διατεθειμένοι οι καταναλωτές να πληρώσουν για την αγορά μουσικής. Στην έρευνα αυτή έγιναν τρία πειράματα, δύο από αυτά μέτρησαν την υποθετική **διάθεση για πληρωμή(δγπ)**⁴, ενώ ένα την πραγματική δγπ μέσω ενός πλειστηριασμού. Ένα από τα συμπεράσματα της έρευνας αυτής είναι ότι οι μηνύσεις από την πλευρά των εταιριών μειώνουν αποτελεσματικά την αντιγραφή αφού αυξάνουν την πιθανότητα που αντιλαμβάνονται οι καταναλωτές ότι κινδυνεύουν να πιαστούν και να τιμωρηθούν. Παρόλα αυτά κάτι τέτοιο δεν συνδέεται με αύξηση των νόμιμων πωλήσεων αφού η δγπ των συμμετεχόντων είναι μικρότερη από την τρέχουσα αξία αγοράς ενός CD και μάλιστα οδηγεί σε καταστολή της νόμιμης ζήτησης. Επιπροσθέτως, από τα ευρήματα του πειράματος φαίνεται ότι θα ήταν ενδεχομένως καλύτερο για τις δισκογραφικές εταιρείες να μειώσουν αρκετά τις τιμές πώλησης των CD πλησιάζοντας στη δγπ των καταναλωτών⁵, αφού έτσι θα πάρουν ένα μεγάλο κομμάτι από το πλήθος των «πειρατών». Και αυτό θα συμβεί γιατί όπως προέκυψε στην ίδια έρευνα οι συμμετέχοντες δεν θεωρούν ότι το κατέβασμα είναι δωρεάν, λόγω παραγόντων όπως ο χρόνος που απαιτείται για την εύρεση των τραγουδιών, ή για την εγγραφή του CD. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι όπως φαίνεται ο νόμος αδικεί κατά κάποιον τρόπο τους καταναλωτές αφού επιτρέπει στις εταιρείες παραγωγής να κοστολογούν τα CD σε πολύ υψηλότερα

4. Στο εξής τη διάθεση για πληρωμή θα την αναφέρουμε ως δγπ.

5. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η τομή των τιμών της δγπ που προέκυψαν από τα 3 πειράματα για την αγορά ενός «αυθεντικού» CD είναι από 9€ έως 11€.

Μάλιστα σε ένα από τα πειράματα ο μέσος της δγπ για ένα CD «αντιγραφή» είναι οριακά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μέσο της δγπ για ένα «αυθεντικό» CD

επίπεδα από αυτά που εκείνοι είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν. Τέλος, επειδή η δγπ των καταναλωτών για αγορά CD «αντιγραφής» (όχι «αυθεντικό») είναι αρκετά ανώτερη από το δωρεάν, δηλαδή το μηδέν, μπορεί να κατατριφθεί η άποψη ότι οι καταναλωτές και οι «πειρατές» δεν δίνουν καμία αξία στην πνευματική ιδιοκτησία, αφού στην πραγματικότητα της δίνουν απλά αξία που είναι χαμηλότερη από την τρέχουσα της αγοράς.

Το Πειρατικό Κόμμα και η διακήρυξη των αρχών του

Το κόμμα

Το πρώτο Πειρατικό Κόμμα ιδρύθηκε στην Σουηδία την 1η Ιανουαρίου 2006. Αρχικά είχε λιγοστά μέλη, αλλά μεγάλωνε με σταθερό ρυθμό. Μια επιχείρηση της αστυνομίας όμως στις εγκαταστάσεις όπου η γνωστή ιστοσελίδα thepiratebay.org διατηρούσε τους servers της, λειτούργησε σαν κίνητρο για πολλούς ώστε να εγγραφούν ως μέλη του κόμματος φτάνοντας έτσι τον αριθμό μελών στα 3.611 στο τέλος του Μαΐου του 2006. Την ίδια χρονιά διεξήχθησαν εκλογές στην Σουηδία όπου και συμμετείχε και έλαβε το 0.63% των συνολικών ψήφων και έμεινε εκτός κοινοβουλίου αφού το απαραίτητο ποσοστό είναι 4%. Το 2009 ωστόσο, στις ευρωεκλογές, κατέλαβε το πολύ σημαντικό ποσοστό 7.13% του συνόλου των ψήφων, καταλαμβάνοντας έτσι 2 θέσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Την ίδια στιγμή ο αριθμός των μελών του άγγιζε τις 50.000. Αυτό παρόλα αυτά, αποδείχθηκε ότι δεν ήταν αρκετό καθώς στις εθνικές εκλογές του 2010 έλαβε μόλις 0.65% του συνόλου των ψήφων, κάτι που θεωρήθηκε μεγάλη αποτυχία σε σύγκριση με το αποτέλεσμα των Ευρωεκλογών.

Οι αρχές που πρεσβεύει

Στην τελευταία αναθεωρημένη διακήρυξη των αξιών του κόμματος, που ονομάστηκε 3.2, οι βασικοί άξονες είναι 3. Ως γενική επιδίωξη ορίζεται η αλλαγή της παγκόσμιας νομοθεσίας ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες της ανερχόμενης «κοινωνίας της πληροφορίας» που χαρακτηρίζεται από διαφορετικότητα και ανοικτότητα. Απαιτείται έτσι αυξημένο επίπεδο σεβασμού προς τους πολίτες και το δικαίωμα τους για ιδιοτικότητα, αλλά και μεταρρυθμίσεις στους νόμους που αφορούν πνευματικά δικαιώματα και κατοχύρωση ευρεσιτεχνιών.

Συγκεκριμένα:

- ✚ Ο σεβασμός των πολιτών και του δικαιώματος για ιδιοτικότητα πρέπει να αποτελεί κύριο συστατικό της λειτουργίας του κράτους, και οποιαδήποτε προσπάθεια για περιορισμό αυτών των δικαιωμάτων πρέπει να αμφισβητείται. Όλα τα μέσα που χρησιμοποιούνται από το κράτος για έλεγχο και ασφάλεια των πολιτών πρέπει να τίθενται διαρκώς υπό αξιολόγηση από εκλεγμένους αρμόδιους. Επίσης στον κάθε πολίτη πρέπει να εγγυάται το κράτος το δικαίωμα στην ανωνυμία και στον πλήρη έλεγχο

των προσωπικών του δεδομένων. Ιδιαίτερα για την προστασία από τρομοκρατικές ενέργειες το Π.Κ. θεωρεί επαρκείς τους υπάρχοντες νόμους, καθώς οι νέοι νόμοι που προτείνονται μπορούν να χρησιμοποιηθούν εναντίων μειονοτήτων καθώς και αντιφρονούντων. Όσον αφορά τις τηλεπικοινωνίες, το Π.Κ. αναφέρει ότι πρέπει να προστατεύεται το περιεχόμενο τους, όποια τεχνολογική μορφή και αν έχει, και να μπορεί να αίρεται μόνο σε περιπτώσεις ισχυρής υποψίας για εγκληματικές ενέργειες. Τέλος αποτελεί επιδίωξη του κόμματος να φέρει πιο 'κοντά' την νομοθεσία της Ε.Ε. σε αυτή της Σουηδίας σε ότι αφορά την δημόσια πρόσβαση σε αρχεία και έγγραφα, κάτι που στη Σουηδία έχει μεγάλη ισχύ και αξία.

Η σουηδική αρχή της δημόσιας πρόσβασης του κοινού στα αρχεία - "offentlighetsprincipen" - σημαίνει ότι οποιοσδήποτε έχει το δικαίωμα να ζητήσει οποιοδήποτε έγγραφο από οποιοδήποτε κρατικό φορέα, χωρίς να επιδείξει στοιχεία της ταυτότητας του. Τα έγγραφα μπορεί να είναι χαρακτηρισμένα ως Απόρρητα και να απαλλάσσονται από την αρχή αυτή, κάτι τέτοιο όμως πρέπει να αιτιολογείται από αυστηρά κριτήρια, και μπορεί να αμφισβητηθεί από το κοινό. Για να φανεί η ισχύς της αρχής αυτής αρκεί να αναφέρουμε ότι ανήλικοι μπορούν να δουν υλικό που χαρακτηρίστηκε ακατάλληλο, εφόσον παραστούν στα γραφεία της επιτροπής κινηματογράφου. Και αυτό γιατί, η επιτροπή ή ο ελεγκτής απαγορεύεται να ζητήσει ταυτότητα ή οποιαδήποτε απόδειξη της ηλικίας.

- ✚ Κλασσικά τραγούδια, ταινίες, βιβλία κρατιούνται «όμηροι» μεγάλων εταιριών για χρόνια. Το Π.Κ. θέλει να απελευθερωθεί η πολιτισμική μας κληρονομιά και να γίνει διαθέσιμη σε όλους. Οι ιδέες, οι γνώσεις, και οι πληροφορίες είναι από τη φύση τους μη-αποκλειστικές, και η αξία τους έγκειται στην εγγενή ικανότητα τους να μοιράζονται και να εξαπλώνονται. Επομένως οι νόμοι πρέπει να μεταβληθούν, ώστε να περιορίζουν μόνο την εμπορική χρήση και αντιγραφή προστατευμένων έργων. Προτείνεται η μείωση της εμπορικής προστασίας, για παράδειγμα στα 5 χρόνια από την πρώτη δημοσιοποίηση του έργου. Οι κανόνες για τα παράγωγα έργα θα πρέπει να προσαρμοστούν με γνώμονα την ελευθερία όλων να τα δημιουργούν άμεσα. Η μη εμπορική συγκέντρωση, χρήση, επεξεργασία και διανομή έργων πολιτισμού πρέπει να ενθαρρύνεται σαφώς. Τεχνολογίες που εμποδίζουν αυτά τα δικαιώματα, όπως το λεγόμενο DRM, πρέπει να απαγορευτούν.
- ✚ Οι κατοχυρώσεις ευρεσιτεχνίας έχουν επιζήμιες επιπτώσεις, με παραδείγματα στην φαρμακοβιομηχανία, στην κατοχύρωση καρπών και γονιδίων, αλλά και στην βιομηχανία της πληροφορικής στον τομέα του λογισμικού. Το Π.Κ. πιστεύει ότι αποτελούν ξεπερασμένο τρόπο προστασίας των δημιουργών αφού σήμερα λειτουργούν ως όπλο των μεγάλων εταιριών σε βάρος των μικρομεσαίων. Οι εφευρέτες θα πρέπει να ανταγωνίζονται δίκαια με φυσικά πλεονεκτήματα, όπως καινοτόμα σχέδια, ποιότητα, τιμές κλπ. Πέρα από την κατάχρηση ευρεσιτεχνιών, μονοπώλια δημιουργούνται και μέσω άλλων τρόπων, όπως απόκρυψη στοιχείων για μορφές αρχείων, σε μια προσπάθεια να περιοριστεί ο ανταγωνισμός. Κάτι τέτοιο καταπνίγει την καινοτομία, επομένως το κράτος πρέπει να αντιδρά

σε τέτοιες προσπάθειες και να υποστηρίζει και να ενθαρρύνει τη χρήση ανοιχτών τύπων αρχείων, αλλά και ανοικτού λογισμικού.

BSA: Ποιοι είναι και τι ισχυρίζονται

Ο οργανισμός

Η Business Software Alliance είναι ένας μη-κερδοσκοπικός οργανισμός, ουσιαστικά μια ένωση των εταιριών που ασχολούνται με την παραγωγή λογισμικού, και εκπροσωπεί το 93% των επιχειρήσεων του χώρου. Μέλη της είναι πολλές μεγάλες και γνωστές επιχειρήσεις του κλάδου όπως Apple, Microsoft, Cisco, Adobe, Dell, HP, IBM, Intel, Siemens, Singular Logic, καθώς και αρκετές ελληνικές. Η δραστηριότητα του οργανισμού στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1992 με σκοπό «την πληροφόρηση και την προστασία του κοινού από την παράνομη χρήση λογισμικού, υποστηρίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ανάπτυξη της ελληνικής αγοράς πληροφορικής, η οποία παρεμποδίζεται από την παράνομη αντιγραφή και διακίνηση προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών». Κάθε χρόνο δημοσιεύει στατιστικές μελέτες που αφορούν την πειρατεία λογισμικού παγκοσμίως, με αναφορές στις ζημιές που αυτή προκαλεί, στους τελικούς χρήστες, τις ίδιες τις επιχειρήσεις αλλά και το κράτος.

Οι μελέτες

Σύμφωνα με τη μελέτη που πραγματοποίησε ο οργανισμός για το 2009 το 58% του εγκατεστημένου λογισμικού Η/Υ στην Ελλάδα ήταν πειρατικό, ενώ η εμπορική του αξία σύμφωνα πάντα με τη μελέτη έφτανε τα €173 εκ. Οι ζημιές που προκαλούν αυτά τα αυξημένα ποσοστά δεν αφορούν μόνο τους δημιουργούς του λογισμικού, αλλά και τους τοπικούς διανομείς και εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον ευρύτερο χώρο της πληροφορικής, καθώς επίσης και το κράτος που χάνει σημαντικά φορολογικά έσοδα. Εάν όμως επιτευχθεί μείωση των ποσοστών αυτών στη χώρα μας κατά 10% στα επόμενα 4 χρόνια, τα πράγματα θα αλλάξουν προς το καλύτερο. Συγκεκριμένα υπολογίστηκε ότι κάτι τέτοιο θα έφερε €357 εκ. σε νέα οικονομική δραστηριότητα, με παράλληλη δημιουργία 1.313 θέσεων εργασίας, αλλά και €109 εκ. σε φορολογικά έσοδα για το κράτος. Τα οικονομικά αυτά οφέλη θα είναι

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν πολλοί που διαφωνούν με τη μεθοδολογία των μελετών της BSA, και τα επιχειρήματά τους καθώς και μια ανεξάρτητη έρευνα θα παρουσιαστών παρακάτω.

ακόμα μεγαλύτερα αν η μείωση αυτή επιτευχθεί στα επόμενα 2 χρόνια αντί για 4. Η αύξηση θα είναι της τάξης του 35% τουλάχιστον, με την νέα οικονομική δραστηριότητα να ανέρχεται πλέον σε €481 εκ. και τα φορολογικά έσοδα να φτάνουν τα €149 εκ. Στα επίσημα στοιχεία του κλάδου για το 2009 φαίνεται ότι απασχολήθηκαν 31.691 εργαζόμενοι και μαζί με τις επιχειρήσεις πλήρωσαν συνολικά €2.3 δις. σε φόρους. Έτσι, υπολογίζεται ότι εφόσον επιτευχθεί η μείωση των 10 ποσοστιαίων μονάδων, το 68% από το πρόσθετο αυτό ΑΕΠ θα παραμείνει στην τοπική αγορά ενισχύοντάς την. Στις προτάσεις για αντιμετώπιση του προβλήματος συμπεριλαμβάνονται εκπαιδευτικά προγράμματα για την αξία της πνευματικής ιδιοκτησίας, εφαρμογή του «καλού παραδείγματος» από το ίδιο το κράτος, καθώς και ενίσχυση των κατασταλακτικών μηχανισμών εναντίων της πειρατείας.

Η μεθοδολογία

Για τη δημιουργία της μελέτης ο οργανισμός συλλέγει πληροφορίες για 182 διαφορετικές μεταβλητές από 111 οικονομίες παγκοσμίως. Έτσι υπολογίζει το συνολικό αριθμό προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται και αφού, γνωρίζοντας τον αριθμό των νόμιμα αγορασμένων προγραμμάτων υπολογίσει τον συνολικό αριθμό, τα διαιρεί ώστε να προκύψει το ποσοστό. Το κλάσμα τελικά έχει ως εξής:

$$\text{Πειρατεία}\% = \frac{\text{Αριθμός πειρατικού λογισμικού}}{\text{Συνολικός αριθμός λογισμικού}}$$

Αξιοπιστία και εγκυρότητα των στοιχείων

Το πρώτο ερώτημα που δημιουργείται κατά την ανάγνωση των στοιχείων αυτών αφορά την αξιοπιστία τους και το κατά πόσο η έρευνα αυτή μπορεί να είναι ανεξάρτητη, αντικειμενική και έγκυρη και όχι προκατειλημμένη, από τη στιγμή που εκπονείται από έναν οργανισμό ο οποίος έχει σκοπό την καταπολέμηση της πειρατείας. Το συγκεκριμένο ερώτημα θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε στην ενότητα αυτή. Πολλές μελέτες έχουν εκπονηθεί με βάση τα στατιστικά της BSA και το γενικό συμπέρασμα⁶ που προκύπτει είναι ότι υπάρχει μια αρκετά αξιόπιστη εναλλακτική στον τρόπο συλλογής των στοιχείων από

6. Πρόκειται για τη δημοσίευση «*On the Reliability of Software Piracy Statistics*», του Ivan Png, καθηγητή πληροφοριακών συστημάτων και οικονομικών, του εθνικού πανεπιστημίου της Σιγκαπούρης

πλευράς του οργανισμού. Η εναλλακτική αυτή αφορά μεταβλητές όπως εθνικό κατά κεφαλήν εισόδημα, ατομικισμός, και θεσμοί/νόμοι/επιβολή νόμων στη θέση της γεωγραφικής διαφοροποίησης και των χρονικών περιόδων.

Ξεκινώντας, το πρώτο που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι το 2002 η μεθοδολογία της BSA άλλαξε. Η αλλαγή αυτή συνδέεται μετά από μελέτη⁶, με συστηματική αύξηση (inflate) των ποσοστών της πειρατείας για τα επόμενα χρόνια κατά κάτι λιγότερο από 4%. Ακόμα, οι μελέτες μεταξύ των χωρών της πειρατείας λογισμικού στα έτη 2002 και πριν, είναι πιο πιθανό να εξηγούν την ζήτηση για νόμιμο λογισμικό σε σχέση με τον αριθμό των υπολογιστών σε χρήση, παρά τα ποσοστά πειρατείας. Έτσι, προκύπτει ύστερα από εκτενή μελέτη ότι τα στατιστικά της BSA ήταν «προκατειλημμένα» είτε στα χρόνια 2002 και πίσω, είτε από το 2003 και μετά ή και στα δύο. Η «προκατάληψη» αυτή μπορεί να μην έγινε επίτηδες ή εκ του πονηρού, αλλά απλά να είναι αποτέλεσμα λανθασμένων υποθέσεων της BSA σχετικά με τον αριθμό του εγκατεστημένου λογισμικού.

Πόσο χάνουν τελικά οι εταιρίες και οι δημιουργοί;

Ένα κομμάτι που θεωρούμε πολύ σημαντικό να παρουσιάσουμε είναι το κατά πόσο τα ποσοστά της πειρατείας συνδέονται με την απώλεια κερδών από εταιρείες και δημιουργούς. Ίσως η πιο συνηθισμένη παρανόηση που γίνεται είναι ότι μια πειρατική μονάδα αγαθού ισούται με την απώλεια μιας νόμιμης, δηλαδή ο καθένας που κατεβάζει παράνομα ένα πρόγραμμα για παράδειγμα, κοστίζει στην εταιρεία όσο είναι η αξία αγοράς του προγράμματος. Αυτή η παρερμηνεία οφείλεται συνήθως σε λανθασμένη αντίληψη σχετικά με την καταναλωτική συμπεριφορά. Αρχικά, συνήθως τα αντίγραφα δεν είναι τέλεια υποκατάστατα των αρχικών, επομένως η ζήτηση για αντίγραφα και αυθεντικά μπορεί να μην είναι τόσο αλληλοεξαρτώμενη. Ακόμα σημαντικότερα όμως, είναι εμφανής η διαφορά ανάμεσα στην δγπ και στην τιμή στην οποία πωλούνται τα αγαθά. Το ότι ο καταναλωτής επιλέγει το φθηνότερο «πειρατικό» προϊόν δεν σημαίνει ότι θα το αγόραζε σε περίπτωση που το πειρατικό δεν ήταν διαθέσιμο. Είναι πολύ λογικό να υποθεθεί ότι δεν θα το αγόραζε καν εάν η δγπ είχε μεγάλη διαφορά από την τιμή πώλησης. Για παράδειγμα, ένας καταναλωτής που κατεβάζει το πρόγραμμα “Adobe Photoshop” παράνομα, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι εάν δεν υπήρχε η επιλογή του δωρεάν «παράνομου» θα το αγόραζε, αφού το συγκεκριμένο πρόγραμμα ξεκινάει από US\$699. Παρόλα αυτά, γενικότερα προκύπτει από τις περισσότερες εμπειρικές μελέτες ότι ο διαμοιρασμός αρχείων έχει αρνητικό αντίκτυπο στις πωλήσεις CD.

Γνώμες των δημιουργών

Μια πολύ σημαντική πλευρά του ζητήματος, που συνήθως παραβλέπεται από τα μέσα ενημέρωσης, αφορά τους ίδιους τους δημιουργούς και τις γνώμες και απόψεις που εκφράζουν πάνω στο θέμα, αφού τους αφορά περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον.

Ένας από τους πλέον «αρμόδιους» επί του θέματος από τον χώρο της πληροφορικής είναι ο κύριος Bill Gates, ιδρυτής της Microsoft, ο οποίος σε 2 συνεντεύξεις του δήλωσε ότι η πειρατεία διευκολύνει το προϊόν του να ανταγωνιστεί τα Linux⁷, ενώ εξέφρασε και την άποψη ότι θα προτιμούσε να γίνεται το δικό του προϊόν αντικείμενο πειρατείας καθώς πιστεύει ότι μακροπρόθεσμα θα μπορέσει να επωφεληθεί από αυτό⁸.

Ο μεγάλος ανταγωνιστής του Gates, ο Steve Jobs, ιδρυτής της Apple και δημιουργός των iPod και iTunes δήλωσε ότι πιστεύει πως η τιμή των μουσικών τραγουδιών βρίσκεται σε καλό επίπεδο (0.99\$/τραγουδί), κάτι που συμβαδίζει με τα αποτελέσματα της έρευνας των Maffioletti και Ramello. Σχετικά με την πειρατεία όπως φαίνεται την θεωρεί απλά ανταγωνιστή του, τον οποίο πρέπει να κερδίσει όπως κάθε άλλον⁹.

Ο Richard Stallman, ο οποίος δημιούργησε μαζί με άλλους την βάση πάνω στην οποία στηρίζεται σήμερα το Linux, το GNU, πιστεύει ότι το κάθε πρόγραμμα θα πρέπει να σέβεται τις 4 ελευθερίες του χρήστη:

1. Την ελευθερία να τρέξει το πρόγραμμα κατά όποιον τρόπο επιθυμεί.
2. Την ελευθερία να μελετήσει τον πηγαίο κώδικα και να τον διαμορφώσει με τρόπο που να καλύπτει τις δικές του ανάγκες.
3. Την ελευθερία να διανέμει αντίγραφα του προγράμματος σε άλλους όταν το επιθυμεί.
4. Την ελευθερία να διανέμει αντίγραφα της δικιάς του τροποποιημένης έκδοσης του προγράμματος.

7. "It's easier for our software to compete with Linux when there's piracy than when there's not." – Bill Gates

8. "As long as they are going to steal it, we want them to steal ours. They'll get sort of addicted, and then we'll somehow figure out how to collect sometime in the next decade." – Bill Gates

9. "Customers think the price is really good where it is. We're trying to compete with piracy — we're trying to pull people away from piracy and say, 'You can buy these songs legally for a fair price.' But if the price goes up a lot, they'll go back to piracy. Then, everybody loses." – Steve Jobs

Ο 79 χρόνος γάλλος σκηνοθέτης Ζαν-Λικ Γκοντάρ, ο οποίος μάλιστα φέτος αρνήθηκε να παρευρεθεί στο φεστιβάλ των Καννών διαμαρτυρούμενος για την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα, δήλωσε ότι είναι εναντίων του νέου γαλλικού νόμου για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ακόμα, αναφέρθηκε συγκεκριμένα στο θέμα της διάρκειας της προστασίας δείχνοντας την εναντίωσή του στην κατάσταση που επικρατεί όπου τα παιδιά των δημιουργών εξακολουθούν να βγάζουν κέρδη, ακόμα και αρκετά χρόνια μετά τον θάνατο των γονιών τους¹⁰.

Ένας από τους πλέον γνωστούς διανοούμενους της εποχής μας ο Νόαμ Τσόμσκι δήλωσε ότι εξαρτάται πόσο βαθιά το βλέπει κανείς το θέμα της πειρατείας. Επιφανειακά, όντως σύμφωνα με τα λεγόμενά του, πρέπει να υπάρχουν νόμοι πνευματικής ιδιοκτησίας ώστε να προστατεύονται οι καλλιτέχνες που με τα βίαια «επιβιώνουν». Πηγαίνοντας όμως βαθύτερα στο ζήτημα, θεωρεί ότι οι νόμοι δεν είναι ούτε ηθικός, ούτε οικονομικά αποτελεσματικός τρόπος για την υποστήριξη των «δημιουργικών» τεχνών. Αντίθετα, τονίζει ότι θα πρέπει να είναι καθήκον μιας ελεύθερης δημοκρατικής κοινωνίας η επαρκής υποστήριξη των τεχνών, όπως γίνεται και με τις επιστήμες¹¹.

Από τον τομέα της μουσικής, υπάρχουν καλλιτέχνες που υποστηρίζουν την πειρατεία, όπως ο Iggy Pop¹², οι Slipknot¹³, οι Oasis, οι Radiohead¹⁴, οι Greenday, οι Pink Floyd κ.α. Μάλιστα αξίζει να αναφερθούμε στην περίπτωση των Radiohead, οι οποίοι διαφώνησαν με την πρώην δισκογραφική τους εταιρία και εξέδωσαν μόνοι τους το τελευταίο τους album, το οποίο το διέθεσαν στο διαδίκτυο με αντάλλαγμα, ότι ήθελε ο καθένας-ακόμα και τίποτα. Στη συνέχεια έβγαλαν στα καταστήματα ένα «κουτί» το οποίο περιείχε CD με κάποια τραγούδια ακόμα, βινύλιο και ένα art book. Η προσπάθειά τους αυτή στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία αφού ο συγκεκριμένος δίσκος είχε περισσότερα έσοδα από ότι ο προηγούμενος τους.

10. Είμαι ενάντια στην κληρονομιά, για παράδειγμα. Ότι τα παιδιά ενός καλλιτέχνη μπορούν να εκμεταλλεύονται τα δικαιώματα του έργου των γονιών τους, μέχρι και τα γράματά τους... Όμως μετά, δε θεωρώ προφανές ότι τα παιδιά του Ravel έχουν δικαιώματα πάνω στο έργο Boléro...» - Ζαν-Λικ Γκοντάρ

11. As a broader question, however, why do we have copyright laws? Is that the moral way or even the economically efficient way to support the creative arts? I don't think so; there are better ways. For example, it should be, in a free democratic society, a sort of responsibility arrived at by democratic decision to maintain adequate support for creative arts as we do for science. If that were done, the artists wouldn't need copyrights to survive. That's economically more efficient, I believe, and morally more justified.

12. "I'm in favour of all forms of piracy." - Iggy Pop

13. "Why would you blame (people who download music)? Half the f*** albums that are out there are s***. I don't download, but at the same time, I don't buy new music 'cause it all sucks. Sorry! People wanna blame the decline of album sales on downloading - I think it's actually the record companies' fault. I think it's the quality of the product. If record companies would stop giving any f*** mook on the street with a fringe a record deal or their own record label, maybe you would sell more f*** albums." - Slipknot's Corey Taylor

14. There's a very strong part of me that feels that peer-to-peer illegal downloading is just a more sophisticated version of what we did in the 80s, which was home taping... If they really get into your music, some will buy the album. It was when this whole taping is killing music, skull and crossbones stuff... Peer to peer filesharing happens and if they really like it, some of them might go buy the records... then go buy a concert ticket, buy a t-shirt. I have a problem about it when people in the industry say it's killing the industry, ripping us apart. I don't actually believe it is." -

Υπάρχει βέβαια και η άλλη πλευρά των καλλιτεχνών που είναι εμφανώς ενάντια στην πειρατεία όπως οι U2¹⁵, οι Metallica, ο 50-cent, ο Dr.Dre κ.α. Τέλος υπάρχει και μια μερίδα καλλιτεχνών που είναι πιο μετριοπαθής στο συγκεκριμένο ζήτημα όπως ο Justin Timberlake ή οι System Of A Down¹⁶, οι οποίοι εξέφρασαν την άποψη ότι πρέπει να προσφέρεις κάτι διαφορετικό στο κοινό από ένα απλό CD 12 τραγουδιών, ώστε να κάνεις πιο ελκυστικό το προϊόν, αλλά και ότι πρέπει αν όχι με την αγορά, με κάποιον άλλον τρόπο ο κόσμος να στηρίζει οικονομικά τους καλλιτέχνες.

15. *Caution! The only thing protecting the movie and TV industries from the fate that has befallen music and indeed the newspaper business is the size of the files. The immutable laws of bandwidth tell us we're just a few years away from being able to download an entire season of "24" in 24 seconds. Many will expect to get it free. A decade's worth of music file-sharing and swiping has made clear that the people it hurts are the creators — in this case, the young, fledgling songwriters who can't live off ticket and T-shirt sales like the least sympathetic among us — and the people this reverse Robin Hooding benefits are rich service providers, whose swollen profits perfectly mirror the lost receipts of the music business. We're the post office, they tell us; who knows what's in the brown-paper packages? But we know from America's noble effort to stop child pornography, not to mention China's ignoble effort to suppress online dissent, that it's perfectly possible to track content. Perhaps movie moguls will succeed where musicians and their moguls have failed so far, and rally America to defend the most creative economy in the world, where music, film, TV and video games help to account for nearly 4 percent of gross domestic product. Note to self: Don't get over-rewarded rock stars on this bully pulpit, or famous actors; find the next Cole Porter, if he/she hasn't already left to write jingles. — U2's Bono*

16. *The piracy of music has caused a contraction in the industry as we know it, which in turn, has caused labels to focus even less on artist development and focus on the few easy hits (mega pop format). The reach of music and the popular rise of music listening has risen dramatically further through piracy and that's great of course. So it's really not an easy thing to take sides on. I think people should support artists financially so that artists continue what they do best and not be forced to look for other avenues of expression or income. You see many more artists touring than making records because that's more profitable. That's not good for the recording of records....In today's music industry, with file sharing and downloading, we have to offer something a lot more than just 12 songs on a record. We need to offer multiple ways of connecting with our fans, with the people that listen to our music. - System Of A Down's Serj Tankian*

Βιβλιογραφία

Watt, R. (2009). ‘An Empirical Analysis of the Economics of Copyright: How Valid are the Results of Studies in Developed Countries for Developing Countries?’ in: *The Economics of Intellectual Property: Suggestions for Further Research in Developing Countries and Countries with Economies in Transition*, Geneva, World Intellectual Property Organisation: 65-108

Png, I. P. L. (2008). On the Reliability of Software Piracy Statistics. [Ανακτήθηκε 13/11/2010] Από: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.111.5359&rep=rep1&type=pdf>

Plant, A. (1934). “The Economic Aspects of Copyright in Books.” *Economica*. 1: 167-195.

Liebowitz S. J., (1985). Copying and indirect Appropriability: Photocopying of Journals. *The Journal of Political Economy*, Vol. 93, No. 5 (Oct., 1985), pp. 945-957 [Ανακτήθηκε 13/11/2010] Από: The University of Chicago Press Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/1833064>

Domon K., Nakamura K., (2007). ‘Unauthorised Copying and Copyright Enforcement in Developing Countries: A Vietnam Case Study’, *Review of Economic Research on Copyright Issues*, 4(1); 87-96.

Maffioletti, A. and Ramello G.,(2004). ‘Should We Put Them in Jail? Copyright Infringement, Penalties and Consumer Behaviour: Insights From Experimental Data’, *Review of Economic Research on Copyright Issues*, 1(2); 81-95, 2004.

Takeyama, Lisa (1994). “The Welfare Implications of Unauthorized Reproduction of Intellectual Property in the Presence of Demand Network Externalities.” *The Journal of Industrial Economics*. 42: 155-166.

Connoly, M., Krueger, B., (2006). Rockonomics: The economics of popular music. *Handbook on the Economics of Art and Culture* 1, 667-719. Διαθέσιμο μέσω: Scientific Literature Digital Library and Search Engine [Ανακτήθηκε 13/11/2010].

Wikipedia, 2010. Pirate Party (Sweden). [online] Διαθέσιμο μέσω: <[http://en.wikipedia.org/wiki/Pirate_Party_\(Sweden\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Pirate_Party_(Sweden))> [Ανακτήθηκε 13/11/2010].

Piratpartiet, 2008. Pirate Party Declaration of Principles 3.2. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://docs.piratpartiet.se/Principles%203.2.pdf>> [Ανακτήθηκε 13/11/2010].

Business Software Alliance, 2009. Μελέτη του αντίκτυπου της πειρατείας, τα οικονομικά οφέλη από την μείωση της πειρατείας. [online] Διαθέσιμο μέσω: <http://portal.bsa.org/piracyimpact2010/cps/cp_greece_greek.pdf> [Ανακτήθηκε 13/11/2010].

Copyright Information Center, 2010. Copyright Term and the Public Domain in the United States. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://copyright.cornell.edu/resources/publicdomain.cfm>> [Ανακτήθηκε 13/11/2010].

tvxs, 2010. Ο Ζαν-Λυκ Γκοντάρ υποστηρίζει έναν πειρατή. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://tvxs.gr/node/67199>> [Ανακτήθηκε 29/11/2010].

Wikipedia, 2010. Copyright infringement of software. [online] Διαθέσιμο μέσω: <http://en.wikipedia.org/wiki/Copyright_infringement_of_software> [Ανακτήθηκε 29/11/2010].

Thinkexist, 2010. Steve Jobs quotes. [online] Διαθέσιμο μέσω: <http://thinkexist.com/quotes/steve_jobs/3.html> [Ανακτήθηκε 29/11/2010].

Chomsky, N., 2009. Συνέντευξη στο Imagineer από Alexander D. Farris, Brentoni Gainer-Salim [περιοδικό], 19 Μαΐου 2009.

pirate verbatim, 2010. System Of A Down. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/11/11/system-of-a-down/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. Slipknot. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/07/18/slipknot/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. Radiohead. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/07/17/radiohead/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. Metallica. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/07/18/metallica/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. Dr.Dre[online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/11/19/dr-dre/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. 50 Cent. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/07/17/50-cent/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. Pink Floyd. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/07/18/pink-floyd/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. U2. [online] Διαθέσιμο μέσω: <<http://pirateverbatim.com/2010/10/24/u2/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. Justin Timberlake. [online] Διαθέσιμο μέσω:
<<http://pirateverbatim.com/2010/10/15/justin-timberlake/>> [Ανακτήθηκε
19/12/2010].

pirate verbatim, 2010. Oasis. [online] Διαθέσιμο μέσω:
<<http://pirateverbatim.com/2010/07/18/oasis/>> [Ανακτήθηκε 19/12/2010].